

maatschappijen moeten afzonderlijk tot uitdrukking worden gebracht.

De in IVa genoemde staat van toegepaste waardeeringsmethoden kunnen naar gelang de omstandigheden der verschillende maatschappijen varieeren, doch de belangrijkste punten zouden zijn:

Algemeene basis der Jaarrekening.

Of de balans geconsolideerd is en zoo ja, volgens welke regel de vaststelling plaats heeft en hoe de verliezen en winsten van dochtermaatschappijen of gecontroleerde ondernemingen opgenomen worden, die niet in de geconsolideerde jaarrekening zijn begrepen.

Balans.

a. Vastgestelde middelen.

1. Welke posten worden opgenomen (alleen nieuwe of ook vervanging en verbeteringen);
2. of opslagen voor constante kosten, intrest e.d. zijn inbegrepen;
3. op welke bezittingen en op welke basis de afschrijvingen worden vastgesteld;
4. hoe met het verschil tusschen boekwaarde en opbrengst bij verkoop wordt gehandeld;
5. op welke basis activa, die van dochtermaatschappijen zijn overgenomen worden gewaardeerd (tegen kostprijs van de dochtermaatschappij of anders).

b. Voorraden.

De waardeeringsmethode moet gedetailleerd aangegeven worden. De mededeeling „at cost or market, whichever is lower” is niet voldoende te achten. Ter toelichting van deze bepaling wordt gezegd: Het kan voorkomen, dat de kostprijs van fabrikaat wordt opgenomen tegen den werkelijken kostprijs bij een abnormale bezetting of tegen den normalen kostprijs bij een normale bedrijfsdrukke. De kostprijs kan al dan niet intrest of opslagen voor constante kosten inhouden. Marktwaarde kan bruto of netto zijn na aftrek van verkoopkosten. De keus tusschen kost- of marktprijs kan worden gemaakt voor iederen post afzonderlijk of voor het geheel. De staat moet een beschrijving bevatten op welke wijze met de afdeelingwinsten, die in den kostprijs zijn begrepen, wordt gehandeld. Voorts hoe de afschrijvingen van kost- of marktprijs of omgekeerd, in de jaarrekening worden verwerkt. Het kan nml. voorkomen, dat de berekende verliezen op de winstrekening zijn opgenomen en dat de winst voor het volgende jaar op basis van deze verlaagde prijzen wordt vastgesteld. Klaarblijkelijk is dan de gezamenlijke winst over een reeks jaren niet de werkelijke winst voor deze periode.

c. Effecten.

De staat moet aangeven volgens welke regelen de splitsing in courante effecten plaats heeft en hoe gehandeld wordt bij een „holding company” met de aandelen, die in haar bezit of in het bezit van een tot de groep behorende maatschappij zijn.

d. Vorderingen.

Bij maatschappijen, die op afbetalingsvoorwaarden leveren, moet de volledige behandeling dezer posten worden vermeld, met inbegrip van de wijze, waarop voorzieningen zijn getroffen voor de toekomstige incasseering en tot welk bedrag uitgestelde rekeningen in de loopende vorderingen zijn opgenomen.

e. Uitgestelde kosten.

Welke kosten hiertoe behooren en op welke wijze zij worden afgeschreven.

f. Schulden.

De staat moet vermelden hoe gehandeld wordt met nog niet afgeloopen verplichtingen zooals, claims voor schadevergoeding, nog niet vastgestelde belastingen enz.

g. Reserves.

Aangegeven moet worden volgens welke regelen deze rekeningen resp. worden belast en gecrediteerd. Het is van belang te weten of verliezen en onkosten op deze rekeningen worden afgeschreven en of deze reserves geheel of gedeeltelijk op andere wijze zijn ontstaan dan door winstinhoudingen.

Winstrekening.

Deze rekening moet afzonderlijk vermelden:

- a. bedrijfswinst;
- b. afschrijvingen voor zoover niet begrepen onder a, in welk geval het bedrag afzonderlijk tot uitdrukking moet worden gebracht;
- c. winsten van gecontroleerde maatschappijen;
- d. overige winsten;
- e. betaalde intrest;
- f. belastingen;
- g. buitengewone kosten.

Het aandeel in onverdeelde winsten of verliezen van gecontroleerde maatschappijen moet worden vermeld in een noot of op andere wijze. Stock-dividenden, die in het credit der Winstrekening zijn opgenomen moeten afzonderlijk worden vermeld onder opgave van de basis waarop deze zijn gewaardeerd.

CH. H.

BOEKBEORDEELINGEN

Inkomen en Vermogen en hun beteekenis voor de welvaart door *M. J. H. Smeets* (176 blz.).

Een belangrijk onderwerp heeft de heer *Smeets* zich gekozen voor het proefschrift, waarop hij 3 Oct. 1932 aan de Nijmeegsche Universiteit tot doctor in de Rechtsgeleerdheid is gepromoveerd. Belangrijk en niet zonder perikelen. Immers hoe algemeener de begrippen zijn, hoe meer plaats er komt voor meeningsverschil door hun toenemende vaagheid. Zoo is het mogelijk, dat iemand een zeer goed jurist is en toch tamelijk onbeholpen zich voelt, wanneer hij zou willen doorgronden, wat nu precies dat recht is, met welks uitingen en toepassingen hij dagelijks heeft te maken. Zoo is het met zooveel, wat de een van den ander min of meer gedachteloos overneemt, met geld, met kapitaal, met overbevolking, met ..... inkomen en vermogen. De massa denkt weinig en is gemakkelijk met een *woord* te vangen. Maar een woord, een term is niets dan uiterlijkheid, de harmonie van het woord is een schijn, gelijk een goochelaar schijn suggereert voor wezen. Het etiket staat achter bij den inhoud der flesch. Wie nu zich gaat bezinnen op den inhoud, opent daarmee de deur voor meeningsverschil, daaraan is geen ontkomen. De woorden krijgen diepte en kleur door de begrippen, die zij benoemen, maar over de vorming en begrenzing van de begrippen zelve zal altijd strijd bestaan. Groei van de wetenschap is niets dan groei van begrippen en den oogst kan men

zien als hun consolidatie. Waar nu de algemeene en algemeenste begrippen veelal door hun betrekkelijke vaagheid het meest aanvechtbaar blijven, is het altijd weer nuttig ze onder de loupe te nemen en met het geduld van den bioloog te trachten ze te determineren. Scherpheid en volledigheid der analyse als voorwaarden voor een dwingende synthese, om welke laatste het uiteindelijk in de wetenschap is te doen! Zoo heeft ook de heer *Smeets* het gevoeld, waar hij reeds op blz. 2 zegt „dat men, toen het woord „inkomen” in zwang kwam, met dit woord een complex van verschijnselen heeft willen samenvatten, die enkele kenmerken gemeen hebben.” Welnu, complex is of chaos of synthese. De heer *Smeets* heeft zijn analytisch onderzoek in dienst gesteld van een synthetisering der in de literatuur op dikwijls zeer verwarrende wijze be- en mishandelde begrippen inkomen en vermogen. En hij heeft zijn niet gemakkelijke taak op degelijke wijze aangevat en voltooid, al zal hij de eerste zijn, die toegeeft, dat ook nu nog het laatste woord in dezen niet is gesproken. Met echt wetenschappelijken speurzin en gesteund door een omvangrijke literatuurkennis, heeft de schrijver zich aan den arbeid gezet en de voldoening mogen smaken, dat zijn geschrift op tal van punten verhelderend, d.i. ontwarrend, heeft gewerkt.

Het zou te ver voeren, het geheele proefschrift te dezer plaatse aan een grondige bespreking te onderwerpen. Slechts enkele grepen uit de omvangrijke stof mogen een denkbeeld geven van de wijze van behandeling door den schrijver. Allereerst de indeeling. Achtereenvolgens worden inkomen en vermogen bezien met betrekking tot het individu en tot het volk. Daardoor valt de behandeling in tweeën uiteen. Na een korte Inleiding, die hierover rekenschap geeft, volgt het eerste gedeelte: Individueel inkomen en individueel vermogen, blz. 7—100, onderverdeeld in 5 Hoofdstukken met de opschriften: productie en consumptie, de geldopbrengst van de productie, het geldinkomen en het vermogen, het reële inkomen, de beteekenis van het inkomen en het vermogen voor de welvaart. Het tweede gedeelte, getiteld: Volksinkomen en volksvermogen, telt slechts 2 Hoofdstukken, nl. Het volksinkomen en het volksvermogen, en De beteekenis van het volksinkomen en het volksvermogen voor de volkswelvaart. Het beslaat de blz. 111—161. Volgen nog een Slotbeschouwing, bijlagen, personenregister en een literaturopgaaft. Een doorlopende reeks paragrafen (27) voltooit de systematische geleiding der verhandeling.

Terecht heeft de schrijver den grootsten nadruk gelegd op de behandeling van den individueelen gezichtshoek uit. Volksinkomen, volksvermogen, volkswelvaart vertoonen nu eenmaal dezelfde afhankelijkheid als het collectivum volk zelf, waarvan men wel zeggen kan, dat het „de” individuen overleeft, maar dat zonder de het op een bepaald oogenblik samenstellende individuen niet kan worden gedacht, evenmin als bv. kapitaal als realiteit kan bestaan zonder het totaal der conerete kapitaalgoederen. En, niet waar? wij willen bij onderwerpen als deze, die in de wereld der feiten spelen, vóór alles concreet, d.i. reëel blijven. De heer *Smeets* heeft ook meer aan het reële dan aan het geldinkomen, al is ook dit laatste niet een reine abstractie en moet men met termen als abstracte beschikkingsmacht (*Frijda*) wel voorzichtig wezen.

Reeds op een andere plaats¹⁾ ontwikkelde ik eenig bezwaar tegen de opvatting van den schrijver, dat de beteekenis van de beide begrippen niet van principieelen, doch van conventioneelen aard zou zijn. Ik behoef er niet diep in te treden, doch zou nog willen opmerken, dat bv. de belangrijke § 10, waar o.a. de *herkomst van inkomen uit de productie* aan de orde is en de

heer *Smeets* op verdienstelijke wijze de juiste gedachte van prof. *F. B. W. Hermann*²⁾ tegenover de verkeerde of onvolledige interpretatie door *Karl Diehl* weergeeft; waar hij verder tegen den eisch van periodiciteit als element van het inkomen te velde trekt en *Ort* critiseert, terwijl vlak daarop de bronnentheorie, wél beschouwd, een veeg uit de pan krijgt, — ik herhaal: dat die paragraaf wel zeer duidelijk aantoonde, dat de schrijver een eigen opvatting van inkomen als toets hanteert, een opvatting, die principieel is, omdat zij de logica op haar hand heeft. Begrippen, dus ook begripstegenstellingen, moeten logisch zijn. De gedachte van *Hermann*, dat inkomen niet alleen door *potentiele* consumptie (dus zonder te verarmen, zonder aantasting van vermogen, dat bestemd is te *blijven*), doch ook door zijn *herkomst uit de productie* is gekenmerkt, neemt de heer *Smeets* over, niet om redenen van conventie, maar van logica, van principe. Onnoodig te zeggen, dat die productie van een ander kan zijn uitgegaan dan den titularis tot dat inkomen (vruchtgebruik, alimentatie, aalmoezen en wat er verder nog aan afgeleid inkomen, na de bloedaftapping door het moderne a-stoffelijke productiebegrip, mag resten), doch dit is hier verder bijzaak.

Is, wil ik vragen, het criterium van herkomst uit productie voor het begrip inkomen echter van zóó verre strekking, dat *op dien grond* zou moeten worden gezegd, dat bv. een erfenis, een logaat, een prijs uit een loterij geen inkomen zou zijn? Is het loslaten van dit criterium de reden, waarom sommige schrijvers den eisch van periodiciteit of van een (blijvende) bron voor inkomen hebben gesteld om aan de consequentie, dat die voordeelen nu wél tot het inkomen zouden moeten worden gerekend, te ontkomen? Dat kan ik niet inzien. Ook ik ontken met den heer *Smeets* het inkomenkarakter dier voordeelen, doch het gaat hier om de redeneering. Die voordeelen zijn vermogen, zeker. Maar ook *vermogen* heeft productie tot herkomst! Het aanvaarden van productie als element van het begrip inkomen heeft m.i. niet de kracht, te *verhoeden*, dat men een erfenis tot inkomen rekent, *dwingt* niet haar als vermogen of vermogensovergang te beschouwen, daar zoowel van bv. arbeidsloon als van erfenis geldt, dat de herkomst productie is. En of de genietter nu zelf de productiedaad heeft verricht, is immers onverschillig!¹⁾

Op blz. 72 zegt de heer *Smeets*, wijzend op *Pierson's* woorden: „Inkomen is alles wat men verteren *kan* zonder te verarmen” en diens consequentie, dat dus een erfenis inkomen is voor den erfgenaam: „Deze noodzakelijke consequentie is een moeilijkheid voor hen, die de herkomst van het inkomen uit de productie niet aanvaarden en toch een erfenis uit het inkomensbegrip willen uitsluiten. Zij hebben deze moeilijkheid trachten te overwinnen door aan het inkomen het kenmerk van de periodiciteit te stellen”. Wanneer men derhalve bedoelde herkomst uit de productie wél aanvaardt, is die moeilijkheid er niet, iets anders is uit het geciteerde niet te lezen. Maar dan vraag ik, hoe een criterium (productieherkomst), dat *gelijkelijk* (naast andere elementen, die niet gemeenschappelijk zijn) voor inkomen en vermogen geldt, kan bewerken, dat een erfenis tot vermogen gerekend wordt en niet tot inkomen? Dit onderbrengen onder vermogen zal toch wel alleen kunnen geschieden, omdat een erfenis met *vermogen* een of ander kenmerk (eigenlijk: alle) gemeen heeft, dat bij inkomen *niet* bestaat. Zoo is het dan ook. Wij kunnen de bestemming niet missen. Vermogen moet naar

²⁾ Staatswirtschaftliche Untersuchungen (1e dr. 1832, 3e dr. 1924, blz. 299 j^o. 297).

¹⁾ Vgl. blz. 72, waar ik lees „.....en omdat ik het niet noodzakelijk acht, dat degene, die het inkomen geniet, *zelf* de productiehandeling heeft gesteld.”

¹⁾ De Economist, 1932, blz. 311, waar ik dit proefschrift heb gerecenseerd.

zijn omvang blijven — niet als eenheid, maar als optelsom van vermogensdeelen, over hoeveel hoofden dan ook —, inkomen kent niet dien eisch, daar het inderdaad ten deele verteerd wordt en ten deele bespaard, misschien zelfs geheel verteerd, inzonderheid de kleine inkomens.

Waarom is nu een erfenis vermogen en niet inkomen?

Niet, nog eens, om de ontstentenis van herkomst uit productie, want deze is er juist wél, doch om de bestemming, die het *opmaken*, d.i. het uitgeven, brandmerkt als een oneconomische en onmaatschappelijke gedraging! Zoo ontken ik, dat de herkomst uit productie een criterium *tegenover* het begrip vermogen zou kunnen vestigen. Wanneer ik mijzelf even mag citeeren: „De bron ontbreekt, tenzij men verkrijging en bron identificeert. Nu vergelijkt *Pierson* bedoelde verkrijgingen met inkomsten wegens tijdelijke werkzaamheden ..... Had hij na 1914 geschreven, zoo zou hij op art. 18 der wet op de Inkomstenbelasting gewezen hebben: de op zich zelf staande werkzaamheden. Maar dat gaat niet op. Want het moge waar zijn, dat, waar de inkomsten, die daarvan het gevolg zijn, worden belast, a fortiori de gratuite verkrijging zal dienen te worden getroffen, zoo valt toch moeilijk te ontkenen, dat bij die werkzaamheden de bron onderneming of arbeid is ..... terwijl, gelijk gezegd, een bron bij de verkrijging uit erfrecht ontbreekt. En zoo is het in strijd met het stelsel onzer wet en ook met het karakter van „permanence” — om met *Clark* te spreken, — om in zoodanige verrijking door overgang van vermogen bij overlijden, alleen wijl zij „inkomt”, nu ook werkelijk *inkomen* te zien.”¹⁾ Zoo kom ik, voor het inkomenbegrip, tot de onmisbaarheid van een bron als criterium, niet omdat onze wet op de Inkomstenbelasting 1914 de bronnentheorie aanvaard heeft, doch omdat de *economie zelve* haar eischt. Heeft niet reeds *Adam Smith* gezegd: „The private revenue of individuals, it has been shown in the first book of this Inquiry, arises ultimately from three different sources; Rent, Profit, and Wages”²⁾ En zelfs *Pierson*, die bij de verkrijging uit erfrecht het bron-kenmerk even vergat, begint zijn hoofdstuk over „de pachtwaarde der gronden” met het bespreken van „de bronnen en het wezen der pachtwaarde” en zegt aan het eind van zijn hoofdstuk over het arbeidsloon: „dat in streken met achteruitgaande welvaart de dichtheid van bevolking altijd geringer wordt, terwijl zij toeneemt waar de bronnen van inkomsten³⁾ ruimer vloeien.” Een erfenis kan dus niet inkomen zijn, wijl het kenmerk eener bron van inkomen, waaruit zij zou wellen, ontbreekt. Zij is allicht zelve een bron!

Er zou natuurlijk nog veel meer te zeggen zijn, bv. over des schrijvers onderscheiding in het Tweede Gedeelte van zijn boek tusschen volksinkomen en volksopbrengst, over de personeele en de reële methode van berekening enz. enz. Ik moet het echter bij dit weinige laten, in de hoop, dat mijn korte beschouwing moge prikkelen, de interessante studie van den heer *Smeets* zelf eens ter hand te nemen. Zij is dit, als „bron” van leering, alleszins waard.

H. W. C. BORDEWIJK

¹⁾ De theorie der belastingen en het Nederlandsche belastingwezen, blz. 435—436 (1930).

²⁾ Wealth of Nations, Bk. V ch. 55 pt. II Of Taxes, deel II blz. 310 der Cannan-editie.

³⁾ Leerboek I, blz. 89 en 376. Cursiveering van mij.

Jahrbuch für das Revisions- und Treuhandwesen
1932. Uitgave v.h. Oesterreichische Wirtschafts-
verlag (Paver & Co.).

Dit boekje kunnen we bezien uit tweeërlei oogpunt.

Allereerst kunnen wij nagaan: het doel dat met deze uitgave wordt beoogd, en in hoeverre dit doel wordt bereikt;

daarnaast kunnen wij uit dit boekje ons eenigszins een oordeel vormen aangaande het peil van ontwikkeling van ons beroep in Oostenrijk, en welke vraagpunten zich daar voordoen.

Het doel der uitgave is volgens het voorwoord: „der Oeffentlichkeit über die schwierige Tätigkeit des Wirtschaftsprüfers und über die Voraussetzungen des Berufes einen klaren Ueberblick zu vermitteln.”

Waarom stelt men zich dit doel? De uitgevers meenen dat dit een eisch van den tijd is, nu het arbeidsveld en de taak van den accountant zich steeds vergroot hebben.

Vermoedelijk staat dit in verband met de overheidsmaatregelen in de laatste crisisjaren genomen, waarbij, in het openbaar belang, de accountants zijn betrokken. Immers sinds de ordonnances van Brüning in Duitschland, en de verordening van 2 December 1931 in Hongarije, is de Wirtschaftsprüfer een man met een vraagteeken geworden in het economische leven van de Midden-Europese staten. Hij is niet meer een mensch die zijn functie vervult zooals deze op natuurlijke wijze in de maatschappelijke organisatie is gegroeid, maar, voor vele bedrijven is hij een door de overheid opgedrongen lastpost, waarvan men geen voordeelen voor het bedrijf zelf verwacht.

Hieruit zou dus de „eisch van den tijd” te verklaren zijn. Nu echter de kwestie: wordt dit doel langs dezen weg bereikt?

Men wil een reeks van jaarboeken laten schrijven en uitgeven. Schrijvers zullen zijn, de leidende personen uit het beroep, en de lezers .....? Wel zeer groot moet de weetgierigheid en de leescierigheid van de Oostenrijksche massa zijn, indien deze boeken opgang zullen maken, en indien deze massa werkelijk nader tot het beroep zal komen.

De breedvoerige opzet is nu niet bepaald „populair” te noemen.

Dit eerste jaarboek bevat de fundamenteen voor de geheele reeks, en laat de speciale vragen over ter bespreking in de toekomstige afleveringen.

Uit de inhoudsopgave krijgt men reeds een beeld van de wijze waarop de behandeling van de stof geschiedt.

Onder het verzamelhoofd „Berufsprobleme” schrijft Prof. *Karl Radda*, Weenen over: „Die Stellung des Bücherrevisors in der Oesterreichischen Wirtschaft”: Dr. *L. Neusser* over „Berufsgestaltung”; Prof. *Julius Neumann*, Salzburg over „Berufsethik”.

Onder „Revisionswesen” schrijft Prof. *E. Schigut* over „Rückblick und Ausblick”, beide deelen verdeeld in 4 paragraphen. Prof. *Karl Seidel* levert een bijdrage over „Betriebsorganisation”, en als laatste opstel is opgenomen een van *Julius Ziegler* over „Wirtschaftsprüfung und Wirtschaftsberatung”. Het boekje wordt afgesloten door een literatuuropgave van liefst 40 pagina's, slechts gevende Duitse publicaties.

Mocht de leeskracht van het Oostenrijksche publiek nog niet uitgeput zijn met het verwerken van het jaarboek, dan is er dus een wegwijzer gegeven om alsnog de overgebleven energie te gebruiken.

Thans enkele opmerkingen aangaande den inhoud.

De beide eerste opstellen zijn geheel op Oostenrijk ingesteld, en leveren niet direct stof voor een bespreking. Het derde is

door het onderwerp meer universeel, en voor ons zeer aantrekkelijk.

Elke economische orde (Wirtschaftsform) kan volgens *Neumann* slechts bestaan indien deze verankerd is in de ethische orde. Binding door ethische normen van alle aan het economisch leven deelnemende personen, is voor hem voorwaarde voor een economische samenleving.

De verbinding van vakwetenschap en ethiek motiveert N. door erop te wijzen, dat „de accountant moet beseffen dat van de juiste opmaking der getallen het ongeluk en het geluk van *menschen* afhankelijk is.” Uit het Naturrecht ontleent *Neumann* den eisch dat het zedelijk doel van een handeling altijd de norm voor de uitvoering moet zijn.

Zooals we zien dus bij *Neumann* volledig een ethische theorie, en terecht zal de toekomstige Oostenrijksche accountancy, indien ze hierop voortbouwt, bestempeld kunnen worden als voortgekomen uit filosofische dogma's.

Even hier bij stil te staan lijkt mij nuttig omdat op dit punt wel eenige meerdere klaarheid gewenscht is.

We hebben te doen met maatschappelijke verschijnselen; deze moeten we niet vanuit een ethische gezichtshoek gaan bestudeeren, maar die verschijnselen waarnemen in hun maatschappelijk verband, gebonden binnen de wetten van de algemeene organisatieleer.

Uit de leer van de algemeene organisatie is de leer van het gewekt vertrouwen voortgekomen, die den accountant ziet als vertrouwensman van het *maatschappelijk* verkeer.

Uit het opstel van *Schigut* zien we dat hij de taak van economisch adviseur aan den accountant wil doen toekomen, ten einde doublure te ontgaan. De redeneering is daarbij: De bedrijfsrekening is de getalmatige uitdrukking van de economische handelingen. De accountant moet, om te kunnen oordeelen over de juistheid van de jaarrekening, de bedrijfsrekening onderzoeken. Wil iemand advies geven ten aanzien van de handelingen in een bedrijf, dan moet hij om het bestaande te onderzoeken, terecht komen bij de bedrijfsrekening. Ergo: zorg in de opleiding ervoor dat de accountant door zijn studie ook in staat is de functie van economisch adviseur te vervullen.

Verder geeft *Schigut* een aantal onderwerpen die z.i. behandeld dienen te worden door een nieuwe wetenschap; de contrôlewetenschap. Aangezien hij slechts de onderwerpen opsomt en geen beschouwingen ervan geeft weten we niets van Oostenrijksche opvattingen t.a.v.: beperking in de opdracht, voortgezette contrôle of balanscontrôle, en dergelijke vraagstukken, die allen wel genoemd worden.

Vermeldenswaard is dat hij de psychotechniek te hulp wil roepen ten einde de geschiktheid van de gegadigden voor het accountantsberoep na te gaan.

De breed opgezette studie van *Seidel* over „Betriebsorganisation” behandelt tweërlei: de vermogensorganisatie en de arbeidsorganisatie. De eerste is de financiering. Beslist schakelt hij de passieve financiering uit de kring van de organisatie. De actieve financiering meent hij echter apart te moeten behandelen als organisatie *kwestie*.

Hier komt het onderscheid aan het licht tusschen wetenschappelijke bestudeering van het geheel en de beschouwingen van *Seidel*. Hij ziet en bespreekt „kwestie's”. Het is steeds een „gevalmatige” oplossing die te voorschijn komt. Heel aardige gevallen worden beschreven en dito voorbeelden gebruikt. Het slotstuk echter, om uit het geobserveerde tot het bestaan van wetten, van steeds werkende economische wetten te concluderen, ontbreekt.

De vraag naar het „waarom?” wordt niet beantwoord. Als voorbeeld neem ik de paragraaf over contrôle in het bedrijf. Hier staat het volgende: „Alle Funktionen im Betriebe bedürfen der Kontrolle, alle Organe, selbst die leitenden, müssen kontrolliert werden. Für die oberste Leitung liegt die Kontrolle im Erfolge der Gesamttätigkeit und findet ihren greifbaren Ausdruck regelmässig im jährlichen Rechnungsabschluss des Unternehmens.” (volgt hoe de contrôle in de lagere regionen plaats vindt). Het causaal verband van de verschijnselen wordt niet verklaard. Waarom ook de opperste leiding controleeren? — Omdat het noodig is. Waarom noodig? — Geen antwoord.

Dat het de ondernemende kapitalist is die het initiatief aan den z.g. oppersten bedrijfsleider heeft gelaten binnen het bedrijf; en ten behoeve van die ondernemer de contrôle noodig is op de bedrijfsleiding, dat is door den schrijver nog niet waargenomen.

In het algemeen dienen de bestaande toestanden slechts als uitgangspunten voor onderscheidingen en tegenstellingen zonder meer.

De ontwikkeling van de contrôle naar het vrije beroep wordt door *Seidel* ook slechts ten deele gezien. Hij ziet het als voordeelig omdat het een meerdere onafhankelijkheid in het oordeel geeft. Niet wordt gezegd dat het een eerste eisch is: absoluut onafhankelijk en zelfstandig oordeel, en dat dit pas ten volle verkregen kan worden indien het vak wordt uitgeoefend als vrij beroep.

Ten slotte het artikel van *Ziegler* over „Wirtschaftsprüfung und Wirtschaftsberatung”. Tot hoeverre is de accountant de bedrijfseconomische adviseur van de door hem gecontroleerde onderneming?

Tot in alles meent *Ziegler*. Op gelijke redeneering als reeds aangegeven bij *Schigut* komt hij tot deze conclusie. Ook hij meent dat de opleiding tot het beroep hierop vooral zal moeten letten. Deze bedrijfseconomische adviezen betreffen niet alleen de administratie, de financiering, de algemeene organisatie, maar ook reclamecampagne's, enz. vallen hieronder.

Dat dit een ernstige vertroebeling van het zelfstandig en vrij oordeel van den accountant ten gevolge zal kunnen hebben, wordt door *Ziegler* niet besproken. Dit is te eigenaardiger omdat hij, teneinde het oordeel toch vooral vrij en onafhankelijk te houden, beslist gekant is tegen een combinatie van het interne contrôlewerk en de algemeene contrôle in de hand van den accountant.

„Die Revision hat einen eigenen Organismus zu bilden, der „sich ausserhalb der Betriebsorganisation befindet und dieser „sogar gegenübersteht;” en even eerder zegt hij:

„Wenn sich die Revision auch vielfach mit der Organisation „zu beschäftigen hat, so wird sie doch niemals in diese oder „in das Verrechnungswesen eingebaut erscheinen, im Gegenteil, sie wird ihre Betriebsfremdheit sorgfältig wahren müssen.”

Waaruit komt dit nu toch eigenlijk voort? Deze tegenstrijdigheid? M.i. alleen hieruit dat men de accountant niet ziet als een functie in de maatschappelijke organisatie, maar tracht, nu hij er een keer, dank zij de overheidsmaatregelen is, zijn kennis en zijn werk nog zooveel mogelijk productief te maken.

De groei van het beroep is in Oostenrijk geen natuurlijke, en nu dreigt de kas-plant eigenaardige vormen te gaan aannemen.

Zoo ziet men dat een overhaast consolideeren of regelen van ons vak het nooit tot voordeel strekt. In Engeland te vroeg „genormaliseerd” in Oostenrijk te vroeg „rijp”, met gevolg: een relatieve achterstand bij de vrije ontwikkeling in Holland en Amerika.

Alles in alles: een boekje van geen uitstekend belang.

Drs. E. J. FLIPSE.